

Språkvårdsspalten

1) Hur uttalas namnet på bokstaven z? — Det riktiga är utan tvivel »seta». I Sverige har detta namn långt e, men hos oss ofta kort e. Man hör inte sällan hos oss uttalet »tset». Detta ära tyskarnas namn på z och låter avgjort osvenskt.

I det sammanhanget må påpekas att orden *zoologi* (samt andra på zoo-) och *zon* bör uttalas med s- i början. Uttalet med ts-, tex *tson*, var vanligt förr och förekommer ännu ibland. Det är inte att rekommendera.

2. En läsare vill ha frågan om uttalen *väsentlig* (tonvikt på *sent*) och *väsentlig* (tonvikt på *vä*) klarlagd. Det riktiga uttalet är med tonvikt på andra stavelsen, på samma sätt som *ordéntlig* och *offéntlig*. När *väsentlig* så ofta får tonvikt på *vä*, beror det på inverkan från tyskan. Vårt ord *väsentlig* kommer av tyskans *wesentlich*. Detta har tonvikt på *we*-. I svenskan har den tunga stavelsen *sent* fått tonvikt.

3. Vilket genus har ordet *nit* »iver». — Det heter *nitet* och är således neutrum. Ibland hör man *niten* (han visar stor nit), men det är ett språkfel, som kanske framkallats av att vi har ett ord *nit*, *niten* »lott utan vinst» och ett annat ord *nit*, *niten* »järnbult». Båda dessa ord är vanligare i tal än det högtidliga *nit* »iver» och har därför kunnat påverka detta.

4. Bör det heta *läroverk* eller *lärdomsskola*? — *Lärdomsskola* är en äldre term som särskilt betecknar vissa gamla skolformer, tex trivialskolan. *Läroverk* är en nyare term. Den ingår i vissa skolnamn (tex Nya svenska läroverket) och kan sägas vara fackterm för lyceer, samskolor, flickskolor o. dyl. Här i Finland lever emellertid *lärdomsskola* kvar i betydelsen »läroverk», men *läroverk* är numera det vanligaste ordet bland fackmän. I Sverige var »högre allmänt läroverk» fram till grundskolans införande det officiella uttryck som svarade mot vårt *lyceum*.

5. Vad betyder den vanliga förkortningen *ia* efter officers-titlar? — Den betyder *i avsked* (tex major *ia*) och användes om officerare som har

● Professor Carl-Eric Thors besvarar Vbl-läsarnas frågor om språkvård. Ni kan skriva till honom under adress Knektvägen 3 C, Helsingfors 40.

lämnat den aktiva tjänstgöringen men kvarstår i de militära rullorna. På finska användes förkortningen *evp*, som uttydes »eronnut vakinaisesta palveluksesta». — Vår förkortning *ia* har ingenting att göra med det i Sverige brukliga uttrycket *i armén*, som har samma användning som vårt »*ia*», men givetvis bara brukas om arméofficerare.

6. Alfred Smeds i Korsholm sammanställer i Vbl. 19.11 det i förra Språkvårdsspalten nämnda *snåssa* med dialektordet *nåssa* »syssla, pyssla». Detta finnes på flera håll i Österbotten ibland betyder det också »lugga». *Nåssa* har av vissa forskare sammanställts med *nos*, *nosa*. Norska dialekters *nussa* betyder nämligen »snusa efter något». Som synes finnes det vissa beröringspunkter mellan *nåssa* och *snåssa*, och det är högst sannolikt att de båda orden har påverkat varandras betydelse.

7. En läsare undrar över ursprunget till dialektordet *möli* »behändig». Det är ursprungligen ett *möglig* med grundbetydelsen »möjlig». Det norska *mogleg* betyder likaså »möjlig». Både *möglig* och *möjlig* kommer från ett plattyskt ord *mogelik*.

CARL-ERIC THORS